

Te dicht bij de Zon

F. Driessen

1^e druk januari 2021

Schrijver: F. Driessen

Coverontwerp: Felix-Jan Kuypers

ISBN: 9789402151091

© F. Driessen 2020

Inhoud :

Boek I Sterre

1. De Groene Druif
2. Tikal
3. Een Geruite Knickerbocker
4. Los Voladores
5. San Christóbal de las Casas
6. Luis González Palma

Boek II Daedalus

7. Over Daedalus
8. Hohe Dachstein
9. Ödön von Horvath.
10. Op weg naar Siberië
11. In het land van Djenghis Khan

Boek III Romeo, oh Romeo

12. Copán
13. Een lange weg door de woestijn
14. Appendices I en II

Ter nagedachtenis aan Esther, Misa, Fransien, Payne en Ødøn.

Met grote dank aan Eric, Maarten, Saskia, Joke, Johanmeneer en Paul. Aan Celine en Barbara. Aan Chris, Roel, Liesbeth, Jos, Har, Bodil, Jeanette, Eva, Syl, Mirjam, Peter, Cat, Vin, Maup, Christien, Jet, Anjes en Hawa. En aan Mariska, Esther, Kate, Nicole, Nadia en Esther-Chantal en alle anderen die mij naast stonden en/of gesteund hebben toen ik ze ècht nodig had.

En niet te vergeten aan mijn Moesje, wiens aardse lichaam ons reeds lang verlaten heeft, maar wier geest mij nog dagelijks bezoekt en mij met raad en daad bijstaat, net zoals de geesten van Dante, Shakespeare, Huygens, Eichendorf, May, Horvath en Castaneda, en natuurlijk die van mijn geliefde Sterre.

Boek I

Sterre

*“Twee werelden bewoon ik overhands:
Een die ’t volkomen is, een andere bijkans.*

*’s Daags vind ik mij in de een,
’s nachts droom ik mij in de ander.
In arbeid en in ernst gelijken zij malkander.
Dit scheelt het: deze zie ‘k, die droom ik dat ik zie.*

Of is deez’ mogelijk zo wel een droom als die ?”

*Uit de voorstelling “Twee Werelden Bewoon Ik” (2014)
Vrij naar Constantijn Huygens (1596-1687)*

1. De Groene Druif

Een mysterieuze, androgyne, overgevoelige, maar ondanks dat altijd super-vrolijke dagdromer, met een enigszins naar binnen gekeerde blik. Zo heb ik Tevje leren kennen.

Afgelopen zomer, toen ik Nederland voor een jaar verliet, had ik bij het afscheid plotseling twee ‘vriendjes’. Of laat ik ze ‘aanbidders’ noemen.

In september zou ik in New York een post-graduate masters opleiding in de fotografie gaan volgen. Samen met een medestudente aan de Rietveld Academie in Amsterdam had ik een stipendium aangeboden gekregen voor een vervolgstudie “Portraits of everyday life”, gebaseerd op de fotografie van Diane Arbus.

De nieuwe ‘aanbidders’ die zich in de laatste paar maanden voor mijn vertrek hadden aangediend, waren allebei min of meer bij toeval oorspronkelijk opgeleid als acteurs, maar de laatste tijd werkzaam in een volledig andere hoedanigheid.

De ene heette Bart. Hij genoot enige bekendheid als arts in een populaire televisieserie, maar in zijn vrije tijd leidde hij toeristen rond door de binnenstad van Amsterdam, te voet; langs de grachten, door de rosse buurt en de Jordaan, kortom, langs de mooiste verborgen schatten van de stad, waar ik de laatste acht jaar van mijn leven tot in het diepste van mijn ziel gelukkig ben geweest.

Ik kwam Bart iedere keer weer tegen als ik in de verste uithoeken en de diepste krochten van de stad op zoek was naar de meest sprekende achtergronden voor mijn portretten van ‘gewone’ mensen; het genre in de fotografie waaraan ik

tijdens mijn studie aan de academie mijn hart verpand had en waar ik mij nu verder in wilde specialiseren.

Bart was straalverliefd op mij en eerlijk gezegd zou hij voor mij een geweldige partner zijn geweest met zijn gelijkmatige, rustige, goudeerlijke karakter, zijn niet-aflatende werklust en zijn redelijk verdienstelijke carrière als acteur.

In precies diezelfde periode in mijn leven diende zich echter, uit een ver verleden, nog een andere aanbidder aan.

Als gezegd, eveneens opgeleid als acteur, maar dan van een heel andere soort.

Een geboren toneelspeler, die de hoofden van de meisjes onwillekeurig deed meedraaien als hij voorbij liep, maar ook een jonge man die zich daar zelf totaal niet bewust van was. Een dromer, die eigenlijk altijd liever ‘ergens anders’ wilde zijn. Een acteur ook, die zich liever uitleefde in het spelen van een groot aantal bij- en dubbelrollen, dan dat hij zich inspande om zichzelf door middel van hoofdrollen op de voorgrond te dringen.

In het diepst van zijn hart was hij meer een wereldreiziger, die er van dagdroomde om zich ooit ergens te gaan settelen op een eiland in de Stille Zuidzee.

Waar ik Bart pas net een half jaar geleden had leren kennen, was deze andere aanbidder al sinds mijn 8^e jaar in mijn leven. Theophilus Xanthen Maria Herckenrath luidde de naam van deze dagdromer voluit, maar ik mocht hem Tevje noemen.

Mijn grote zussen hadden het al een aantal keren over hem gehad voordat ik hem, halverwege de jaren '70, voor het eerst in levende lijve mocht aanschouwen. Dit klinkt misschien een beetje hoogdravend, maar ik moest er per slot van rekening mijn gehele wekelijkse zakgeld voor betalen om hem die avond te zien optreden.

Hij speelde namelijk, samen met mijn twee oudste zussen, in een theatervoorstelling op het Stedelijk Gymnasium te Haarlem, de school waar iedere zichzelf respecterende ouder bij ons in Heemstede zijn kinderen een liefst zo klassiek mogelijke schoolopleiding zag volgen.

Er heerste in die tijd echter een uitgesproken vrijzinnige atmosfeer op deze school, waarbij zowel aandacht werd besteed aan het streven naar excellente schoolprestaties, als aan het ontwikkelen van een eigenzinnige kijk op het leven, in al zijn facetten. En in de visie van de schoolleiding waren het vooral ‘de kunsten’ waarin de jonge geest gescherpt diende te worden.

Haarlemmers zijn trots. Ze laten zich er graag op voorstaan hoeveel grote en beroemde staatsmannen en geleerden hun stad heeft voortgebracht, maar ze laten vooral ook graag zien hoe trots ze zijn op hun wereldberoemde kunstenaars.

Het stikt in de stad van de musea, er is een conservatorium, een stadsgehoorzaal en Haarlem heeft, naast haar Stadschouwburg, in De Toneelschuur een vlakke-vloertheater dat tot ver buiten de stadsgrenzen geroemd wordt vanwege haar vooruitstrevende theateraanbod.

Ik wist hier allemaal nog niets van natuurlijk. Ik was destijds pas acht jaar oud. Bijna negen, dat wèl.

De toneelvoorstelling vond plaats in de kerstvakantie en ik zou mijn 9de verjaardag gaan vieren in februari.

Ik mocht van Paps en Mams mee naar de éérste uitvoering, ondanks dat het stuk eigenlijk bedoeld was voor twaalf jaar en ouder. Maar Paps en Mams trokken zich sowieso nooit iets aan van wat ‘hoorde’, of ‘niet hoorde’. Zij vonden dat een kind van acht net zoveel kon begrijpen van de wereld om haar heen, als een twaalfjarige, een veertigjarige, of iemand van boven de 80.

Nou ja, heel veel begreep ik ook niet van het stuk, maar naast het spel van mijn twee zusjes, dat ik natuurlijk op de voet volgde, was daar die vreemde, half stoere, half verlegen jongen waar ik mijn ogen al van het begin af niet vanaf kon houden.

Hij werd al voor aanvang van de voorstelling aangekondigd met luid motorgeronk en toen sprong hij, geheel gehuld in glanzend leer, als een duivel uit een doosje te voorschijn en sloeg met een fietsketting op het podium.

Vervolgens bedreigde hij de andere spelers en het publiek, met in zijn ene hand de vervaarlijk zwaaiende ketting en in de andere hand een in het toneellicht glinsterende stiletto.

In feite begon het toneelstuk met zijn opkomst.

De andere spelers waren samen met het publiek de aula van de school binnengekomen en nadat ze eerst tussen ons in waren gaan zitten in de zaal, hadden zij daarna één voor één plaats genomen op de rond de achterzijde van het podium geplaatste stoelen.

En toen iedereen zat kwam plotseling Tevje in actie. Voor zijn medespelers ogenschijnlijk volkomen onverwacht eiste hij schreeuwend en vloekend dat hem ook een rol in het stuk werd toebedeeld.

Na enig overleg besloten de andere spelers schoorvoetend om hem die gunst te verlenen. En dát was het moment dat de voorstelling uiteindelijk kon beginnen.

Een merkwaardig begin van een toneelstuk.

Dit was heel wat anders dan de tot dan toe gebruikelijke jaarlijkse opvoering van een beroemd Nederlands stuk uit de Middeleeuwen, zoals bijvoorbeeld “Elckerlyck”, “Warenar” “Mariken van Nimwegen” en “De Klucht van de Koe”, of het spelen van eigentijdse bewerkingen van de wereldberoemde

stukken van Shakespeare, zoals “Romeo en Julia”, “Hamlet”, “Een Midzomernachtsdroom”, of “King Lear”, waaraan het publiek van dit soort schoolvoorstellingen rond Kerst en Oud en Nieuwjaar gewend was.

In feite was alles aan deze voorstelling ongebruikelijk.

Alle teksten waren door de leerlingen zelf geschreven.

Er werd niet op het daarvoor bestemde plankier gespeeld, maar op een speciaal voor deze voorstelling door de decorbouwplieg gebouwd houten schavot, dat midden in de aula was opgesteld.

En bovendien was er niet echt sprake van één doorlopend verhaal, maar van een serie losstaande scènes, die samen een soort filosofische vertelling vormden.

Heel veel later heb ik begrepen dat dit stuk in elkaar gezet was in de traditie van Brecht en in de stijl van het in die tijd zeer populaire Werkteater.

Destijds had ik natuurlijk nog helemaal geen weet van dit alles, maar spannend vond ik het wel !

Zover ik het had begrepen vond mijn zusje Celeste vooral Tevje erg spannend en ook daarom had ik mij voorgenomen om speciaal op hem te letten tijdens de uitvoering.

Zijn ‘spel’ was misschien niet het meest gepolijste van de gehele spelersgroep, maar waar het hem wellicht iets tekort schoot aan raffinement, werd dat ruimschoots goedge maakt door een overdaad aan overtuigingskracht. Het leek wel alsof hij zijn rol niet echt ‘speelde’, maar dat hij de rol in plaats daarvan schijnbaar ter plekke liet ontstaan; alsof zijn rol hem als het ware ‘overkwam’.

Het was mij meteen duidelijk wat Celeste in Tevje zag en de blikken die hij tijdens het stuk in haar richting liet dwalen maakten het voor mij zonneklaar dat deze ‘liefde’ hoogstwaarschijnlijk wederzijds was.

Wat mij echter zorgen baarde was dat hij in zijn ‘spel’ nogal onbenaderbaar overkwam, niet omdat hij dat zo graag wilde, maar omdat dat nu eenmaal zijn uitstraling was.

Ik besloot meteen die avond al, om de twee gelieven in de toekomst een handje te gaan helpen.

De kans hiertoe werd mij sneller geboden dan ik in eerste instantie had voorzien. Twee weken later, op de verjaardag van Celeste, zou de hele cast en crew van “Mama, hoe worden idealisten vermoord” (dat was de titel van het stuk) aanwezig zijn, om tegelijk met haar verjaardag het succes van de voorstellingenreeks bij ons thuis te komen vieren.

Wat er zich die avond precies heeft afgespeeld is mij nooit helemaal duidelijk geworden, maar feit is, dat Tevje, die nota bene vlak bij ons om de hoek woonde, als een van de laatsten binnenkwam en als een van de eersten het pand weer verliet, lijkbleek, alsof hij een geest had gezien.

Later heeft hij mij uitgelegd dat hij die avond op zijn eigen schuchtere en onhandige wijze zijn liefde had verklaard aan Celeste, waarop zij hem verteld had dat zij wel heel graag vrienden wilde zijn met hem, maar dat zij eigenlijk niet op jongens, maar op meisjes viel.

En als je het mij vraagt, was dat de eerste keer dat zij dit hardop tegen iemand heeft uitgesproken.

De avond was nog wel zo hoopvol begonnen. Ik had vanaf de schommel bij ons in de achtertuin alle gasten welkom geheten en toen Tevje eindelijk zijn opwachting maakte had ik een gezellig gesprekje met hem aangeknoopt om hem een beetje over zijn overduidelijke zenuwen heen te helpen.

Later had ik hem, staande op de keukentafel, een geslaagde David Bowie-imitatie zien geven en nóg later, toen ik

eigenlijk al naar bed was, had ik hem, door de zorgvuldig half-opengezette kier van mijn slaapkamerdeur, de trap op zien sluipen naar de slaapkamer van Celeste, waar het feest zich op dat tijdstip langzamerhand naar aan het verplaatsen was. Nog geen halfuur daarna zag ik hem echter weer schielijk de zoldertrap afdalen, om vervolgens, naar later zou blijken met zijn staart tussen de benen, het trapgat naar de benedenverdieping in te schieten en daarna spoorlags terug naar huis te verdwijnen.

Na die avond raakte ik hem lange tijd uit het oog...

Mijn volgende ‘close encounter’ met Tevje vond pas zes jaar later plaats, in Café “De Groene Druif”.

Het was wéér winter en Heemstede lag onder een dik pak sneeuw. Ik was veertien jaar oud nu. Bijna vijftien.

“De Groene Druif” was gehuld in de dikke tabakswalm die in die tijd nog gebruikelijk was in bruine kroegen en je kon, mede door de schaarse belichting, werkelijk geen hand voor ogen zien.

Ik genoot samen met een paar klasgenootjes van het Stedelijk Gymnasium met volle teugen van de vrije zaterdagavond en was net aan de praat geraakt met Cees, een jongen die ook bij mij om de hoek woonde, maar die niet op het Gym zat.

Het gesprek ging min of meer toevallig over toneel.

De vader van Cees was als decorontwerper werkzaam bij de stadsschouwburg en via hem konden wij altijd gratis naar toneelvoorstellingen. Cees was drie jaar ouder dan ik en wij zaten in een fase van aftasten. Je zou ons ‘bijna een stel’ kunnen noemen. Het ‘bijna’ zat hem erin dat wij eigenlijk meer beste maatjes waren en elkaar nog niet echt zagen als serieuze ‘toekomstige huwelijkskandidaten’. De mogelijkheid

van seks hing wel tussen ons in de lucht, maar eigenlijk waren we daar allebei nog niet aan toe, misschien wel uit angst dat onze vriendschap hierdoor in gevaar zou komen. Verliefd waren we natuurlijk wél op elkaar, maar op die leeftijd is verliefdheid eigenlijk meer een hinderpaal dan een kans om te komen tot de totale samensmelting die je van liefde verwacht.

Toneel dus.

Als Cees en ik het over toneel hadden dan dwaalde het gesprek door mijn toedoen altijd in de richting van onze vroegere buurtgenoot, die het inmiddels geschopt had tot hoofdrolspeler in een film en die nu op de toneelschool zat.

En alsof we het over de duivel hadden zwaaide op dat moment de deur van “De Groen Druif” open en stond Tevje daar, in het tegenlicht van de straatlantaarns, als een cowboy die op het punt staat om een saloon te betreden.

Maar zo is Tevje helemaal niet.

Verlegen schuifelt hij de halfduistere kroeg binnen, kijkt rond en ziet op Cees en mij na geen bekenden.

Eerst maakt hij een schuchter handgebaar in onze richting en dan komt hij omzichtig om zich heen kijkend onze kant op.

Hij draagt een zelfde soort Afghaanse bontjas als die van mijn ‘vriendje’ en een vreemd stel laarzen met afgeplatte punten. Rond zijn nek bungelen een paar bontgekleurde uitheemse kettingen en aan zijn oorlel hangt een oorbel die duidelijk gefabriceerd is van het lipje van een bierblikje.

Ik kan aan zijn naar binnen gekeerde blik zien dat hij zich bijna gegeneerd voelt om ons aan te spreken.

Wij tweeën hadden nooit meer oog in oog gestaan sinds het voor hem zo gênant verlopen feestje bij ons thuis, zes jaar

geleden, maar ik weet zeker dat hij zich er wèl bewust van is dat ik zijn reilen en zeilen de laatste jaren gevolgd heb.

Hij heeft in de tussentijd in een veelbesproken speelfilm gespeeld, die een half jaar eerder op prime time uitgezonden werd op de televisie en een paar maanden daarna, toen hij een toneelvoorstelling van Celeste bezocht had, heeft hij haar na afloop in geuren en kleuren verteld over zijn succesvolle auditie op de toneelschool.

Mijn ‘vriendje’ Cees, die al sinds vele jaren zijn vaste maatje is bij de voetbalwedstrijdjes, die elke vrijdagmiddag op het schoolplein bij ons om de hoek gespeeld worden, breekt het ijs door zich los te maken van mijn voor Tevje duidelijk enigszins verwarrende aandacht.

“Hé, Tef ! Wow man, goed je te zien man !”.

Hij springt op van zijn barkruk en sluit Tevje in een innige omhelzing.

“Mèèèèn ! Wat zie jij er heftig uit !”, roept hij luidkeels.

Ik zit er bij alsof ik voor de beide vrienden even van de aardbodem verdwenen ben, maar Cees betreft mij gelukkig met een wijds gebaar bij het gesprek. “Hé Tef, ken jij Sterre nog ? Zij heeft het altijd over jou !”

Met moeite kan ik het schaamrood bedwingen dat ik onmiddellijk naar mijn wangen voel stijgen. Tevje durft mij nu pas - voor de eerste keer - in de ogen te kijken.

Onze blikken kleven een paar tellen aan elkaar vast. Het voelt even aan alsof ze door een onzichtbare twee-componenten lijm voorgoed één zijn geworden. Maar gelukkig lukt het Tevje om zich los te rukken. Hij haalt diep adem.

Hortend en stotend komt er een stortvloed aan gestamelde woorden uit zijn mond : “Goh ! Sterre ! Wat ben je... eh... groot geworden... en... eh... oogverblindend... eh... mooi... eh... knap !”

Hij kijkt Cees aan met een hulpeloze blik en als die blijkbaar niet begrijpt waarom zijn vriend met z'n mond vol tanden staat, redt hij zich stotterend uit dit lastige parket.

“Mèèèn, Cees !!! Zijn jullie tweeën een... eh... hebben jullie elkaar eindelijk gevonden ?!”

Ik besepte pas op dat moment dat mijn twee ‘vrienden’ mij altijd gezien moeten hebben, al die keren dat ik naar ze stond te kijken bij het hek van het schoolplein, terwijl zij daar lekker aan het voetballen waren. En dat zij het dan vaak over mij gehad moeten hebben, als iedereen na afloop van de wedstrijd weer bezweet huiswaarts keerde - zij hun kant op in de richting van Aerdenhout en ik naar ons huis aan de Overboslaan in Heemstede.

Ik kan niet ontkennen dat er, op het moment dat ik tot dit besef kwam, een siddering door alle uithoeken van mijn lichaam trok; een combinatie van kippenviel, rechtovereind staande nekharen, tintelende tenen en vingers en een alles omspoelend warm gevoel, dat mijn hart sneller deed kloppen en dat in mijn schoot een golfje vocht deed opwellen dat langs de binnenkanten van mijn benen mijn panty's in drupte. Ik voelde mij ook betrapt, natuurlijk. Ik schaamde me voor de bloes op mijn wangen, voor de geur die mijn lichaamssap waarschijnlijk door het café verspreidde en wellicht ook wel voor het feit dat een veertien-, ehhh, bijna vijftienjarig meisje kennelijk het hoofd en het hart op hol had gebracht van twee ‘veel oudere jongens’.

Ik weet niet of deze ontmoeting met Tevje uiteindelijk de reden is geweest dat het tussen mij en Cees later nooit ècht iets is geworden, maar ik ben er wel zeker van dat de blik die Tevje en ik in die rokerige kroeg gewisseld hebben, ons beider leven voorgoed in de war heeft gestuurd. Dat heeft natuurlijk ook te maken met wat er die avond nog volgde...

Om vijf minuten voor drie, klonk net als op iedere vrijdag- en zaterdagavond, de rusteloze oproep van André Hazes door ‘De Groene Druif’: “Het is tijd, de hoogste tijd !” en de gasten in het nog steeds volle café lieten zich hierdoor gedwee overhalen om hun rekeningen te betalen en zich naar buiten te begeven.

Cees, Tevje en ik moesten de eerste 5 á 600 meter dezelfde kant op en dus banjerden we gezamenlijk door de van de weg afgeschoven sneeuwhoppen huiswaarts. Arm in arm.

De sneeuw lichtte op in het maanlicht, aangevuld door het schijnsel van de in deze wijk spaarzame straatlantarens.

Het huis van Cees lag eigenlijk tussen dat van Tevje en mij in, maar voor de gezelligheid wandelde Tevje rustig met ons mee tot aan de hoek van de straat waar Cees woonde, om daar hoffelijk aan te bieden om mij de laatste honderdvijftig meter naar huis te begeleiden.

Wat wij geen van beiden op dat moment konden bevroeden was, dat het gesprek dat zich op die wandeling van nog geen twee minuten tussen ons ontspan, grote gevolgen zou hebben op de rest van ons leven en dat het - in Tevje’s ogen althans - uiteindelijk de oorzaak zou gaan vormen voor de ten hemel schreiende toestand, waarin ik mij nu, twaalf jaar later, bevind.

“Hoe voelt dat nou, om plotseling een beroemde filmacteur te zijn?”, vraag ik onschuldig, als we buiten gehoorsafstand van het huis van Cees aanbeland zijn, “Je moet wel het gevoel hebben alsof je de hele wereld in je zak hebt.”

Tevje haalt zijn schouders op. “Ach, dat valt wel mee hoor. Ik ben gewoon een heel klein radertje in een heel groot netwerk, waar ik mij eigenlijk helemaal niet in thuis voel.”